

Uitwerking acties

Werklijn 1 – Kansen voor kwetsbare huishoudens

Subthema's	Wat gaan we doen?	Trekkers
<p>1.1 <i>Samenwerken energietransitie/fysiek domein en sociaal domein, met één ambitie en één mond</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Verschillende afdelingen binnen gemeente - Verschillende partijen in de wijk	<p>Inventarisatie best practices. Idee: uitvoering op één centraal punt in de wijk</p> <p>Wijkhub Weert</p> <p>Dubbel Duurzaam Aanpak Kruidenbuurt Tilburg, wijkgericht werken: opzet wijkorganisatie die zorgt voor afstemming en goede planning van activiteiten/communicatie en die de initiatieven van de bewoners in de wijk begeleidt</p> <p>Is onlosmakelijk onderdeel van de aanpak energiearmoede in Arnhem - lopen daar nu al tegen afstemmingsproblemen aan.</p> <p>Idee: netwerksamenwerking (structuur) met de belangrijkste partners (voorbeeld Zeist – i.s.m. Common Eye).</p> <p>Aanpakken integraal werken binnen gemeente?</p>	<p>Weert (Marian Arts en Ger Verstegen) Tilburg (Suzanne de Zoeten) Arnhem (Hans van Ammers) Zeist (Hans Goorhuis – vanaf medio december) Den Bosch (Ferry Aerts) Rotterdam (Bert Vos, Lianne Mack en Marianne de Koning)</p>
<p>1.2. <i>Achter de voordeur</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe komen we met de energietransitie achter de voordeur, hoe bereiken we	<p>Ontwerpatelier, gebruik maken van kennis en ervaring in de wijken</p>	<p>Arnhem (Hans van Ammers) Zeist (Hans Goorhuis – vanaf medio december) Rotterdam (Bert Vos en Lianne Mack) Tilburg (Suzanne de Zoeten)</p>

<p>huishoudens (welke taal, wat spreekt aan?)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe kunnen we kennis van de energietransitie inbrengen bij mensen die al in de wijk actief zijn en v.v. hoe kunnen energiecoaches andere vraagstukken signaleren en verder brengen - Hoe brengen we gedragsverandering te weeg? 	<p>Leren van sociaal renoveren en daarbij de energietransitie betrekken.</p> <p>Leren van elkaars aanpakken:</p> <ul style="list-style-type: none"> - in Arnhem gestart met forse inzet op verlagen energierekening bij 2.500 huishoudens in nauwe afstemming sociale problematiek. Daarbij nu focus op: hoe komen we aan voldoende energiecoaches die het contact ook kunnen maken. <p>DubbelDuurzaam aanpakTilburg</p>	
<p><i>1.3. Koppeling energietransitie aan sociaal maatschappelijke opgaven</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ontzorgen van bewoners - Schuldhulpverlening - Energiearmoede vs. positie kwetsbare bewoners - Afwijken sociale regels 	<p>Pakketten samenstellen om bewoners mee te ontzorgen en af te wijken van bestaande (sociale) regelgeving of een "time-out" te nemen. (Tilburg)</p> <p>Eveneens focus in Arnhem - afstemming en koppeling opgaven 'achter de voordeur'. Lopen daarbij zeker aan tegen knelpunten, uitdagingen.</p> <p>Interessant is het voorbeeld van Zeist te volgen. Sociaal renoveren samen met IPW. 1 insteek is juist de schuldenproblematiek en schuldhulpverlening</p>	<p>Tilburg (???) Nader te bepalen na interne sessie op 7 december</p> <p>Arnhem (Hans van Ammers)</p> <p>Zeist (Hans Goorhuis – vanaf medio december)</p> <p>Rotterdam (Bert Vos en Lianne Mack)</p> <p>Experts: Mieke Maas Aanpak MPH (BZK) en Annelies van Eekelen (BZK, samenwerkingsplatform sociaal domein) en Suzanne Potjer</p>
<p><i>1.4. Overige punten</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe kunnen we omgaan met de belemmeringen die de AVG opwerpt? - Te kort aan mensen en materiaal - Module financiële stromen samen ontwikkelen 	<p>Nulmeting en monitoring sociale en energieparameters bij wijkaanpak (Tilburg)</p> <p>Is zeker iets waar we in Arnhem tegenaan zullen lopen.</p>	<p>Tilburg (Suzanne de Zoeten)</p> <p>Arnhem (Hans van Ammers)</p> <p>Zeist (Hans Goorhuis – vanaf medio december)</p> <p>Expert AVG/WAMS (Terry Lamboo – BZK)</p> <p>Status geldstromen in de wijk (Andy Clijncx - BZK)</p>

		Verder aangehaakt aan deze werkljn: Regien van Adrichem (projectleider) Reinier Romijn (BZK-PAW) HenkJan Bierling (BZK-L&V) Suzanne Potjer Erik van Hoek (SZW)
--	--	---

Werklijn 2 – Naar werk en opleiding

Subthema's	Wat gaan we doen?	Trekkers
<p><i>2.1. Werk en uitkering</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Juridische knelpunten rondom 'aan het werk in de energietransitie' oplossen - Parttime werken in de energietransitie met een uitkering financieel en administratief eenvoudiger maken - Financiering opleiding/omscholing, ook zonder baangarantie 	<ul style="list-style-type: none"> - Afwijken van regelgeving door te werken met standaard werkafspraken (Tilburg) - Op basis van de geactiveerde werkgelegenheidskansen (o.a. energievoorzitter, buurtklusser, cv-tuner, renovatiespecialist) casusgericht knelpunten blootleggen, oplossingen genereren, op maat (binnen lokale regelruimte) invullen en wat in de opschaling van de oplossingen nog knelt agenderen in doorbraakteam City Deal. (Arnhem) (klantreis) - Financiering van omscholing/opleiding geregeld via de O&O fondsen. Daar kan alleen gebruik van gemaakt worden indien er een dienstverband is, met een bij het O&O fonds aangesloten partij. (Rijks)subsidies voor omscholing zijn daarnaast op werkgeversniveau aanwezig (dan is een dienstverband ook nodig) of via individuele subsidies (vaak ingewikkeld en niet altijd kostendekkend). Het maakt het lastig om vooraf een opleidingstraject in te kunnen kopen. In Amsterdam willen wij onderzoeken of wij zij-instromers en werkzoekenden al een basisopleiding kunnen geven (zonder een baangarantie van een werkgever) zodat de zij- 	<p>Rotterdam (Marika Dijksterhuis) Tilburg (naam volgt) Arnhem (Roland Kluskens) Amsterdam (Hester Keesmaat)</p>

	<p>instromer/werkzoekenden 'aantrekkelijker' is voor werkgevers om verder op te leiden.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kunnen de regelingen simpeler (en gebundeld?), los van werkgever en situatie van een individu (opleiden van zij-instromers/werkzoekenden voor tekortsectoren loont!) - 	
<p><i>2.2. Relatie werkgevers</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Mogelijkheden voor baangarantie na opleiding in de energietransitie - Meer focus op SROI, ook bij grote ontwikkelingen - MKB 	<ul style="list-style-type: none"> - Collectief vormen met werkgevers voor baangarantie - Lokaal MKB stimuleren naar duurzame techniek, uitgevoerd met lokale mensen - Drie sporen <ul style="list-style-type: none"> o Inzet (korte termijn) op activeren en mobiliseren arbeidspotentieel in werkzoekendenbestand gemeente; en verbinden aan branchegerichte leer-werk-keten Bouw & Techniek o Inzet (middellange termijn) op (regionale) human capital agenda groene werkgelegenheid; vgl leer-werk-akkoord Bouw & Techniek Rotterdam o Inzet (korte termijn) op ondersteunen initiatief Stadswerf Arnhem (proof-of-concept component renovatie x buurtrenovatieteams) bij subsidie en financieringsvraagstukken; en bij 	<p>Rotterdam (Marika Dijksterhuis) Arnhem (Roland Kluskens)</p>

	<p>succesvolle eu-aanvraag doorpakken op ondersteunen van dit initiatief in de uitvoering. (Arnhem)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kijk ook naar de invulling en de definitie van SROI. Gemeente Amsterdam hanteert een Social Return verplichting van 5% van de aanneemsom in aanbestedingen. Een aantal bedrijven geeft aan dit op 'geijkte' wijze lastig in te kunnen vullen. Kan de SR-verplichting bijvoorbeeld ook bestaan uit het opleiden van zij-instromers (zonder per definitie een afstand tot de arbeidsmarkt?) 	
<p>2.3. <i>Werken in de wijk</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Benutten werkpotentieel energietransitie voor en in de wijk (bijv. samen met werkbedrijf) - Leerkring wijkbedrijven rond energietransitie - 	<ul style="list-style-type: none"> - Ook hier basismodule energietransitie (zie hieronder) aanbieden via bedrijven. Mensen kunnen makkelijk instappen, bedrijven kunnen makkelijk afstand nemen. (Tilburg) - Doorontwikkelen BuurtBaanBureau Spijkerkwartier - Verkennen opstarten BuurtBaanBureau in één of meer Arnhem-Oost wijken - In het initiatief Stadswerf Arnhem (zie bovenstaand) komt dit aspect ook aan bod (want buurtrenovatieteams). - Onderzoek inzet 'Fixbrigade' voor eenvoudige isolatiemaatregelen die energievraag in woningen terugbrengt (Amsterdam). 'Fixers' uit de wijk werken 	<p>Tilburg (naam volgt) Arnhem (Roland Kluskens) Amsterdam (Hester Keesmaat)</p>

	<p>bij woningen (op vraag) in hun wijk, leren de vaardigheden, eventueel aangevuld met meer vaktechnische vaardigheden (leren/werken) van bijvoorbeeld installatie, bouw, isolatie. Op meerdere vlakken winst: 1) creëren van werkgelegenheid/opleiding, 2) terugdringen van energievraag kan bijdragen aan verminderen energietoename, 3) bewustwording van noodzaak tot energiebesparing/duurzaamheid (fixers zijn tegelijkertijd duurzaamheidsambassadeurs in de wijk)</p> <ul style="list-style-type: none"> - In Zeist gaan we in 2022 starten met een verbinder op het gebied van werk/participatie i.s.m. met o.a. de RSD. Energietransitie hierbij betrekken. 	
<p><i>2.4. Rol van het onderwijs</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Flexibiliteit onderwijs (modulair) - Relatie MBO – buurt – bedrijven - Skills paspoort energietransitie - Vorm van oude HTS terug ->hoog opgeleid, maar wel uitvoerend inzetbaar - Collectief onderwijs arrangement - Basismodule energietransitie voor werkzoekenden 	<ul style="list-style-type: none"> - Link leggen met ROC (MBO) voor het versneld/verkort opleiden van technisch personeel. Lespakket/Basismodule "Installatietechniek Energie" opstellen: drempel zo laag mogelijk houden om mee te doen en mensen aan het werk te krijgen (Tilburg) - In het initiatief Stadswerf Arnhem (zie bovenstaand) komen al deze elementen samen. Het initiatief is dus als een (soort van) living lab te beschouwen. - Op verschillende plekken in het land worden basismodules voor de energietransitie ontwikkeld (private opleiders, bedrijfsopleidingen en MBO's) 	<p>Rotterdam (Marika Dijksterhuis) Tilburg (naam volgt) Arnhem (Roland Kluskens) Amsterdam (Hester Keesmaat)</p>

	<p>Onderzoeken of het mogelijk is de krachten te bundelen en tot één (of enkele) basismodules te komen die gecertificeerd is/zijn (en welke rol willen ROC's hier in spelen?) De MBO-raad heeft enkele voorstellen voor basismodules gedaan richting MBO-scholen landelijk, maar nog onduidelijk welke scholen dit oppakken).</p>	
<p><i>2.5. Om- en bijscholing</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Financiering van inkomen tijdens opleiding zij-instromers (ook intersectoraal) - LLO-platform energietransitie - Andere verdeling LLO gelden, niet alleen bij O&O fondsen 	<ul style="list-style-type: none"> - Zie bovenstaande inzet (middellange termijn) op (regionale) human capital agenda groene werkgelegenheid; vgl leer-werk-akkoord Bouw & Techniek Rotterdam. Vanuit deze inzet wordt ook gepartnerd met Leer-werk-loket en Regionaal Mobiliteitsteam. - Voorts komen een aantal van deze aspecten ook aan bod in het initiatief Stadswerf Arnhem. - In Amsterdam kijken wij naar het vormgeven van een (lokale) regeling voor financiering van inkomen tijdens opleiding van zij-instromers naar tekortsectoren. Deze ontwikkeling kunnen wij delen. Maar beter zou zijn als er een landelijke (en toegankelijke) regeling wordt opgesteld, waardoor potentiële zij-instromers minder risico lopen bij overstap (hulp nodig van het rijk). 	<p>Rotterdam (Marika Dijksterhuis) Arnhem (Roland Kluskens) Amsterdam (Hester Keesmaat)</p>
<p><i>2.6. Overige punten</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Benutten Techniek Pact 	<p>NB Voor mij is onduidelijk hoe we Techniek Pact beter kunnen benutten. (Hester Keesmaat)</p>	

- Inzetten O&A adviseur bij SBB		
		Verder aangehaakt bij deze werklijn: Regien van Adrichem (projectleider) Koen Haer (BZK) Frederiek Mulder (OCW) Erik van Hoek (SZW)

Werklijn 3 – Stimuleren particuliere eigenaren

Subthema's	Wat gaan we doen?	Trekkingen
<p>3.1. VvE aanpak</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aanpak verschillende groepen -> eigenaar/bewoner, woco, particuliere verhuurder etc. - Besluitvorming kleine VvE's (met verschillende eigenaren) - Opschalen kleine VvE's om ook energietransitie op te schalen - Juridische mogelijkheden om VvE's te verplichten mee te doen met de energietransitie (stok achter de deur) (dilemma's quorum VvE/investeerders vs. huurders) - Afdwingen maatregelen energietransitie - Voorfinanciering groen MJOP VvE 	<p>In kaart brengen aanpakken in verschillende steden en daarna kijken waar de hiaten nog zitten en wat wij in het kader van deze City Deal kunnen oppakken</p> <p>Voorbeeld VvE als trigger voor andere VvE's? Zeist Kerckebosch kan als voorbeeld dienen.</p> <p>Aanpak: begeleiden -> aanbod -> ontzorgen -> verplichten?</p> <p>Good cop – bad cop aanpak</p> <p>N.B. VvE-aanpak kan ook uitgewerkt worden voor gespikkeld bezit en andere particuliere eigenaren</p> <ul style="list-style-type: none"> - De Procesaanpak spikkelbezit Tilburg toepassen in pilots 	<p>Rotterdam (Hanke Haagsma, Jacco Kwakman en Bert Vos)</p> <p>Amsterdam (Mimi Slauerhoff en Sarah Sikkel)</p> <p>Tilburg (Inge van Beek) i.c.m. transitiecentrum Brabant</p> <p>Groningen (Marco Attema)</p> <p>Arnhem (Hans van Ammers)</p> <p>Inzetten bestaande juridische werkgroep VvE's die regelmatig het Rijk adviseert en prikkelt</p> <p>Expert: Barbara Weeink (VvE's BZK Bouwregelgeving en bouwqualiteit)</p>
<p>3.2. Aanpak particuliere eigenaren/arrangementen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Financiële arrangementen om mee te kunnen doen met de energietransitie - Offer you can't refuse - ESCO 	<ul style="list-style-type: none"> - Financiële arrangementen eigenaar bewoners in kaart brengen, wat werkt? - Ontwikkelen nieuwe arrangementen - Haalbaarheidsstudie ESCO groter dan op gemeenteniveau. Gezamenlijk ontwikkelen incl. collectief aardgasvrij, afdekken onrendabele toppen en garanties - Contact met banken m.b.t. financiering verduurzamingsaanpak (ook hoge afsluitkosten voor een lening) 	<p>Nijmegen (Tom Verhoef)</p> <p>Tilburg (Jonne Besselink)</p> <p>Groningen (Martin Klooster)</p> <p>Arnhem (Hans van Ammers)</p> <p>Expert: Job Dieleman (BZK)</p> <p>David van der Woude (PAW)</p> <p>ESCO's</p> <p>René Schellekens (RVO)</p> <p>Thijs de la Court (Klimaatverbond)</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - Kan iedereen meedoen? Leningen voor iedereen? - Arnhem: wij hebben net 2 gesprekken gehad met diverse particuliere verhuurders (ongeveer 70) en uit die gesprekken komen diverse knelpunten die hier ook zijn genoemd waaronder dat het niet altijd mogelijk is de investeringskosten door te berekenen in de huur. 	
<p><i>3.3. ISDE subsidie</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Experiment vooraf en collectief verkrijgen ISDE subsidie voor verduurzaming particulieren - VHF en ISDE -> BZK en EZK (hoe verhouden die zich tot elkaar?) 	Uitwerken verzoek om experimenteerruimte in een paar gebieden voor vooraf en collectief aanvragen ISDE met gemeente als tussenpersoon.	<p>Rotterdam (Lydia Hameeteman) Arnhem (Hans van Ammers) PRIORITEIT Amsterdam (Mimi Slauerhoff) Groningen (Marco Attema)</p> <p>Expert: Job Dieleman (BZK)</p>
<p><i>3.4. Overige punten</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Verduurzaming erfgoed/beschermd stadsgezicht - Relatie met uitwerking VHF middelen. Rotterdam, Arnhem en Amsterdam hebben overleg m.b.t. uitwerking VHF middelen. De opbrengst hiervan zal worden ingebracht binnen deze werklijn 	Verduurzaming van monumentale panden / stadsgezicht moet een heel belangrijk thema worden, Zeker ook in de kwetsbare wijken. Juist deze panden dragen bij aan karakter, eigenheid en daarmee vitaliteit van de wijk. Erg belangrijk dat dat behouden blijft en niet verdwijnt bij verduurzaming.	<p>Rotterdam (Astrid Karbaat) Arnhem (Hans van Ammers)</p>
		<p>Verder aangehaakt bij deze werklijn: Regien van Adrichem (projectleider) HenkJan Bierling (BZK)</p>

Werklijn 4 – naar een betere openbare ruimte

Subthema's	Wat gaan we doen?	Trekkers
<p><i>4.1. Integraal werken</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Afstemming groot onderhoud/-energietransitie - Integraal ontwerp boven- en ondergronds - Samenbrengen van interne infra afdelingen en openbare ruimte -> afstemmen belangen en geld - Beperken overlast - Gebiedsgericht werken vs. natuurlijk moment onderhoud oplossen 	<p>Samenwerking met ontwikkelteam 3, Integrale opgave van City Deal Openbare Ruimte → organiseren van ateliers op locatie in de steden (bv in de proeftuinen) zou voor Arnhem heel waardevol zijn. (Marleen de Ruiter)</p> <p>Aanleg nieuwe tracé's van WarmteStad, die nu worden voorbereid en die binnenkort in uitvoering gaan. Aanleg combineren met het verbeteren van de openbare ruimte, door een verbinding te maken met andere programma's (mobiliteit, leefbaarheid) en het gebiedsteam. Daar hebben we nu een Plan van Aanpak voor gemaakt en een kernteam voor ingericht, Deze is nu net aan de slag. (Groningen)</p>	<p>Utrecht (Wieb Hendrix) Arnhem (Hans van Ammers) Groningen (Martin Klooster)</p> <p>Verdere expertise:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ECW Riolvervanging en warmtenet - Klimaatadaptatie - Doe de tienkamp H2Ruimte - Verbinden van opgaven PAW
<p><i>4.2. Financiën</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Koppelen budgetten groot onderhoud openbare ruimte en energietransitie - Onderzoek naar financiële (en andere waarden) van koppeling 	<p>Rebel Group heeft onderzoek gedaan naar dit onderwerp. Damo Holt uitnodigen en kijken wat er al is op dit gebied.</p>	<p>Utrecht (Wieb Hendrix)</p>
<p><i>4.3. Participatie/communicatie</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Samen ontwikkelen met inwoners en bedrijven - Participeren op start niveau - Energietransitie benutten om ontwerp en inrichting openbare ruimte te bespreken met bewoners 	<p>In kaart brengen kansen die werken aan de openbare ruimte biedt aan participatie met bewoners/ontmoeting in de wijk etc.</p> <p>Ontwerpatelier i.s.m. Atelier XL</p>	

<p><i>4.4. Overige punten</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Mogelijkheden infra inpanding of op dak? - Plannen spiegelen aan duurzaamheidskompas 20%-80%		
		<p>Verder aangehaakt bij deze werklijn: Koen Haer (BZK) Reinier Romijn (BZK-PAW)</p>